

Матвійчук Ігор Васильович
курсант ФПФОДР
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

*Науковий керівник – старший викладач кафедри
криміналістики, судової медицини та психіатрії **Бідняк Г.С.***

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ДОПИТУ НЕПОВНОЛІТНІХ

Допит, як один з різновидів слідчо-розшукової дії, має вагоме значення для кримінального провадження. Як відомо будь-яке спілкування передбачає не лише отримання інформації, але і її передачу. Проте із самого початку процесу виникає нерівність у спілкуванні. Дуже часто допитуваний, в основному підозрюваний, бере ініціативу в свої руки та намагається контролювати процес обміну інформацією. Неповнолітні особи замикаються і не дають ніяких відомостей. Саме тому слідчий повинен постійно контролювати всю процедуру.

Як у кримінальному процесі так і у слідчій діяльності є ряд проблемних аспектів, що стосуються допиту неповнолітніх.

Особливості проведення допиту неповнолітніх регламентує стаття 226 КПК України, зокрема:

1. допит малолітньої або неповнолітньої особи проводиться у присутності законного представника, педагога або психолога, а за необхідності - лікаря.

2. допит малолітньої або неповнолітньої особи не може продовжуватися без перерви понад одну годину, а загалом - понад дві години на день.

3. особам, які не досягли шістнадцятирічного віку, роз'яснюється обов'язок про необхідність давання правдивих показань, не попереджуючи про кримінальну відповідальність за відмову від давання показань і за завідомо неправдиві показання.

4. до початку допиту особам, зазначеним у частині першій цієї статті, роз'яснюється їхній обов'язок бути присутніми при допиті, а також право заперечувати проти запитань та ставити запитання [1].

Складність та багатоманість допиту неповнолітніх полягає в тому, що він як процесуальна діяльність по встановленню обставин, що підлягають доказуванню, включає процесуальний, тактичний, організаційний, психологічний, педагогічний, етичний аспекти [2, с. 334].

Виходячи з цього багатьма вченими був проведений аналіз. Наприклад, О.М. Обушенко пропонує застосовувати такі тактичні прийоми до неповнолітніх як: наведення прикладів із життя осіб, які стали на злочинний шлях у ранньому віці, а саме - перспективу все життя провести у в'язниці, виклика-

ти почуття аморальності вчинених дій, та запевнити, що ще не пізно стати на шлях виправлення і що ви, як слідчий намагаєтесь допомогти, змусити розповісти всі обставини справи, пояснити, що допомога слідству пом'якшить покарання або взагалі у деяких випадках допоможе його уникнути [3, с.397].

Вивчення слідчої практики та думок вчених-криміналістів дозволяє виокремити такі несприятливі моделі поведінки неповнолітніх, які потребують застосування відповідних тактичних прийомів під час допиту:

А) Неповнолітній підозрюваний заперечує свою причетність до злочину та відмовляється давати показання. У даному випадку доречно використовувати такі прийоми як:

– встановити з неповнолітнім психологічний контакт, тобто найбільш сприятливу психологічну атмосферу, налаштувати на спілкування. З цією метою слідчий повинен провести первинне оцінювання підлітка: візуальне оцінювання (зовнішні ознаки) та біографічне оцінювання. Особливу увагу треба звернути на :

– переконання;

– демонстрацію обізнаності слідчого;

– часткове повідомлення неповнолітньому інформації щодо ходу розслідування, а також дезінформація, тобто психологічний вплив на свідомість людини;

– демонстрацію готовності надати неповнолітньому психологічну та іншу підтримку в подальшому або за відсутності близьких.

Б) Особа дає неправдиві показання. У контексті цього треба розрізнити завідомо неправдиві показання та показання, що є неправдивими в результаті помилки. Причинами завідомо неправдивих показань є: особиста заінтересованість, вплив інших осіб, характер взаємовідносин з іншими учасниками процесу, психологічний стан. Причинами помилки під час дачі показань є: особливості сприйняття та пам'яті, обмежений словниковий запас, вплив зовнішніх факторів (ЗМІ, інші свідки, чутки).

В) Неповнолітній підозрюваний дає неповні показання. Причинами як правило є:

– психологічний стрес отриманий неповнолітнім;

– фізіологічні особливості, які не дозволяють повністю ті чітко відповідати на запитання слідчого [4].

Аналізуючи викладене можна зазначити, що різнобічність проблемних аспектів під час допиту неповнолітніх не дає нам вичерпних критеріїв розслідування, адже людина, особливо на стадії дорослішання, потребує особистої уваги до кожної окремої ситуації та окремої організаційно-тактичної особливості проведення допиту.

1. Кримінальний процесуальний кодекс України чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 17 серпня 2015 року: (офіц. текст). – К.: Паливода А.В. 2015.- 328с.

2. Рогатинська Н. З. Особливості допиту малолітньої або неповнолітньої особи / Н.З. Рогатинська, Р.М. Мудрак // Право і суспільство. - 2014. - № 5.2. - С. 333-338.

3. Обушенко О.М.Криміналістичне забезпечення проведення допиту неповнолітніх / О.М.Обушенко // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.- 2015.- №1.- С.395-400

4. Калімбет І. Л. Організаційно-тактичні допиту неповнолітніх підозрюваних під час розслідування корисливо-насильницьких злочинів / І. Л. Калімбет // Південноукраїнський правничий часопис. - 2016. - № 2. - С. 59-62.

Мацак Максим Дмитрович
студент Криворізького факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

БЕЗОПЛАТНА ПРАВОВА ДОПОМОГА ЯК ЗАСІБ ЗАХИСТУ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ

Стан забезпечення надання безоплатної правової допомоги в Україні знаходиться в центрі уваги вітчизняних спеціалістів у цій галузі, ця проблема вже розглядалася: Омельченко Т. В., Титикайло Р. С., Удод М.В., Стаматіної М. В., Чебаненко А., Гнатів О. М., Оверчук С.В. та ін.

Правова захищеність особи визначається не тільки ефективністю діяльності органів що ведуть боротьбу зі злочинністю, забезпечують суспільну безпеку, нагляд за дотриманням законів та правосуддя, але й рівнем розвитку правового виховання, можливості отримати у необхідних випадках правові поради або допомогу. Ефективність регламентації інституту правової допомоги залежить перш за все від досконалості термінів, які складають понятійний апарат інституту правової допомоги. Цікавим з цього прикладу є питання про законодавче закріплення терміну «правова допомога».

Право кожного на правову допомогу, закріплено у ст. 59 Конституції України, є правовою гарантією забезпечення реалізації закріплених прав і свобод людини і означає гарантовану Конституційну можливість фізичної особи одержати юридичні (правові) послуги.[3]

Соціально-економічні зміни в українському суспільстві, процеси глобалізації та інформатизації, наміри України щодо інтеграції в європейську спільноту зумовили нові вимоги до формування системи безоплатної правової допомоги та безпосередньої участі у цьому процесі органів публічної влади.

Ефективне функціонування системи безоплатної правової допомоги в Україні має забезпечуватись шляхом створення моделі управління, в якій виконавча влада несе відповідальність за організацію та ефективну роботу системи, а відтак, відсутність будь якої передбаченої чинним законодавством України відповідності за ненадання, несвоєчасне або неякісне надання безоплатної правової допомоги, а також відсутність механізму притягнення порушників до відповідальності, не гарантує ефективного функціонування сис-